

Rozhovor s francouzským
socialistou o euroústavě
str. 7

Prorok a proletariát

str. 8

*Lety - Holokaust romů
není jen otázka minulosti
str. 3*

Solidarita

OD ANTIKAPITALISMU K REVOLUCI

ČÍSLO 2

Francouzi řekli své „NON“ Evropě: Imperiálních válek Ekonomického liberalismu Demontáže sociálního státu

Inspirace pro celoevropské hnutí

Jak se nejen z Osvobozeného divadla může stát Potěmkinova vesnice

„Zlobí se na zrcadlo, kdo má křivou hubu“, napsal Gogol – doba se však změnila a zrcadla též. Na zrcadlo se již ten s křivou hubou nezlobí. Naopak. Využívá jej v rámci svých vlastních zájmů.

Jak říkám – doba se změnila a taktika s ní.

Uplynulo sto let od narození klaunů velikého ducha i umu a takovíto, jak známo, chodí ve dvojicích. Jiří Voskovec a Jan Werich byli nejvlastnějším zosobněním své doby. Všelidství a solidarita, prostupující všemi jejich hrami, daly dnes vzniknout kolem těchto postav československé kulturní historie takřka kultu. Stoleté výročí jejich příchodu na svět, které připadlo právě na tento rok, opět vyzdvihlo Jiřího Voskovce a Jana Wericha z pozapomnění, do něhož hrozili upadnout. Objevily se výstavy, dokumenty i nové publikace věnující se soukromým životům obou herců i jejich společnému boji za člověka. Jan Werich byl dokonce nominován do desítky největších Čechů a – zřejmě aby bylo absurditě učiněno zadost – se jeho „advokátkou“ stala Halina Pawlovská.

Ovšem podivné to věci se dějí. Dnešní seriózní listy i neméně seriózní televizní stanice stály zdá se před otázkou, s níž si nevěděly rady. Byli Voskovec a Werich, kteří svou činnost zasvětili svobodě a člověku, na té správné straně? Otázka to složitá, odpověď prostá. A tak se díky interpretaci reportérů nejrozumnějších médií z dvojice klaunů stali obránci pravice a jejich hodnot. Paradoxní, zároveň však i nekomplikované řešení – ideu svobody si již v osmdesátých letech pravice přivlastnila ke svým vlastním účelům a ztotožnila ji s myšlenkou volného trhu. A nebyli snad Voskovec s Werichem obránci svobody?, exaltují se čeští novináři do vrcholného patosu.

Otázka svobody je dosti komplikovanou. Existuje mnoho různých pojetí tohoto pojmu, což vede ke zcela přirozené-

mu zmatku. Kromě již zmíněného pravicového přístupu ke svobodě jako ke svobodnému trhu existují i další koncepce svobody. Zastánci levého středu ji identifikují se silným

Petr Rychlý a Dalibor Gondík jako dva „klauni“ na TV Nova

státem a jeho významnou rolí v redistribuci finančních prostředků a příležitostí. Vedle těchto dvou názorových proudů existuje ještě proud další, který možno nazvat proudem radikálně levicovým. Ten zdůrazňuje přímou spojitost mezi majetkem a svobodou, přičemž skutečná svoboda rámec dosavadních společenských (především tržních) vztahů přerůstá.

Nedivme se tedy zmatení, které kolem Osvobozeného divadla panuje – nicméně neomlouváme zároveň ani ty, kteří jej využívají k manipulaci. Svoboda pro Voskovce a Wericha znamenala především neodvislost od stávajícího systému, víru v člověka a jeho schopnosti a hodnotu. Často bývá zdůrazňován význam Osvobozeného divadla v kulturním boji proti nastupujícímu fašismu a nacismu. Ovšem zcela neprávem (a zřejmě i záměrně) bývá opomíjena právě ta kritika, která z divadelních prken mířila přímo do řad nej-

vyšších představitelů československé státnosti – „protože taková demokracie, která dovolí, aby někdo žil a tyl na úkor druhých, je špatná“, řečeno s Janem Werichem.

Je s podivem, že právě ony scény, jež až nebezpečně působí jako paralela ke stávajícím poměrům, nikým z těch, kteří Voskovce a Wericha označují za „naše lidi“, zmiňovány nejsou. „A tak nezbývá, má-li totiž senát být očištěn a jednotný“, řeční Antonius, přední představitel římského senátu v antické feerii „Caesar“ z roku 1932, „než aby zlořády a korupce byly důkladně prošetřeny. A proto navrhuji zřízení vyšetřovacího výboru, který by vyšetřil osobní poměry Caesarovy (potlesk) a poměry všech senátorů (volání „Hanbal“, „Fuj!“, pískání). A jelikož je to poprvé, co senát tuto instituci zřizuje, musí být tento vyšetřovací výbor pod kontrolou užší vyšetřovací komise, kterou by dirigoval zvláštní vyšetřovací komitét pod přísným dozorem zvláštního vyšetřujícího komisaře, kterého určí vláda, v našem případě senát, tj. vyšetřovaný, takže se zase nic nevyřeší. (Potlesk, pochvalné výkřiky

„Tak se na to musí!“ apod.).“ Představitelé Osvobozeného divadla by se dnes podivili, kdyby viděli, k čemu byl jejich zápas za člověka zneužit. Těžko věřit, že reportéři a kulturní reprezentanti dnešního systému trpí tak hlubokými neznalostmi. Jedná se tedy o záměrnou manipulaci? Soudím, že ano. Zčásti je tento proces logický. Systém již po takřka dvou stech letech své existence získal zkušenosti. Pochopil, že chce-li bojovat proti subverzi, není tou nejlepší cestou boj vyhlášený, ale skrytý. Protisystémové tendence jsou nejjistěji zbaveny své síly tak, že jsou dezinterpretovány a zneužity k jiným (nejlépe naprosto protichůdným) cílům, než k nimž byly původně určeny. Obětí se v tomto případě stalo Osvobozené divadlo. Ze svobody člověka se stala svoboda trhu, ze spravedlnosti se stala spravedlnost tržně nejúspěšnějších, skutečná demokracie se stala zkorumpovanou demokracií buržoazní. Vida. Systém je mocný a schopný vytvářet vlastní realitu. A nejen Osvobozené divadlo se stává obětí. Tou je totiž každý, kdo je v rámci jakéhokoli systému nucen existovat. A to ať již ten, kdo se vůči němu vyhraňuje – to, že jeho myšlenky budou zpopularizovány a následně přetvořeny, je téměř zákonitostí – tak ten, kdo myšlenky jiných přijímá. Neboť otázka, zda jsou tyto myšlenky autentické, či systémem dezinterpretované, je těžko zodpověditelná. Jak je tomu i s interpretací myšlenek představitelů Osvobozeného divadla.

Alžběta Švarcová

Lety - Holocaust Romů není jen otázka minulosti

Nedávno proběhlo další kolo už léta probíhající diskuze o „cikánském táboru“ (oficiální výraz nacistů) v Letech, respektive o vepřinu, který stojí tamtéž. Na jejím začátku podal Petr Uhl, který se dlouhodobě zabývá obhajobou lidských práv, žalobu na europoslance za KSČM Miroslava Ransdorfa, a to za jeho tvrzení, že v Letech nebyl koncentrační tábor. Podle Uhla jde o zpochybňování genocidy.

Tato reakce mi nejprve (stejně jako jeho článek v Právu, kde podání žaloby vysvětloval) přišla snad až příliš tvrdá. Po reakcích, kterým vévodilo vystoupení Václava Klause a řada článků v Haló novinách (deník spojený s KSČM), je jasné, že přehnaná nebyla. Původní otázka, jestli tábor v Letech byl nebo nebyl koncentračním, odhalila hlubší problémy. A jak to už v podobných případech chodí, reakce na původní Uhlův článek byly často zajímavější tím, co se většina jejich autorů snažila nevyslovit, než tím, co bylo skutečně řečeno.

Lety a romský holocaust

Tábor v Letech vznikl jako tzv. „kárný pracovní tábor“ pro „lidi, kteří odmítají pracovat“. Vyhlásila jej česká vláda ještě před vznikem Protektorátu. Už výraz „lidé odmítající pracovat“ připomíná hantýrku Třetí říše, kde termín „asociálové“ zahrnoval různé drobné zločince, tuláky, další „nepřízpůsobilé občany“ a samozřejmě Romy (poměrně typické pro osudy Romů – ani při represí jim nebyla přiznána jedinečnost, ale spadali do širší a automaticky podezřelé skupiny lidí).

K 1. srpnu 1942 byli přesunuti neromští vězni, tábor byl rozšířen a začaly hromadné transporty Romů. Během srpna 1942 tak bylo do tábora přivezeno až 1100 Romů, což byl zhruba dvojnásobek jeho kapacity (i po rozšíření byl určen pro cca 600 osob). Zatímco předtím byly v táboře

pouze muži, od srpna 1942 byl určen pro celé rodiny. Platila pracovní povinnost. Romové si najímali podnikatelé na práce v lesích, v zemědělství nebo pracovali při budování dálnice Plzeň – Ostrava. Romové samozřejmě nedos-

akonec nahrazen velitelem druhého „cikánského tábora“ v Hodoníně u Kunštátu (ten byl určen pro Romy z Moravy, i tam došlo k epidemii tyfu), který měl podmínky o něco zmírnit. Roku 1943 byl tábor zrušen a většina Romů ve

(výraz „životní podmínky“ se sem skutečně nehodí) v něm nebyly lehčí než jinde, o čemž svědčí vysoký počet mrtvých. Slovíčkaření, že nešlo o „romský koncentrační tábor, ale tábor nucené koncentrace Romů“ (což používají někteří historici), zde neobstojí.

Jak je zdůvodňován opačný názor? Dejme slovo Václavu Klausovi, který v rozhovoru pro Lidové noviny vhodně shrnuje argumentaci: „Ukazuje se, že to s tím táborem je složitější. Že to byl původně pracovní tábor pro ty, kteří odmítali pracovat. Zdaleka ne jen romský. Není to opravdu koncentrační tábor v tom slova smyslu, jak každý z nás podvědomě rozumí

slovu koncentrační tábor a vidí Osvětim, Buchenwald a tyto věci. ... Rozumím-li ale tomu, tak oběti toho tábora byly primárně spojené s epidemií skvrnitého tyfu, a nikoli s tím, co bývá tradičně chápáno jako oběť koncentračního tábora. Aspoň v tom, co se každé dítě učí ve škole.“ (Lidové noviny 14.5. 2005)

V tomto krátkém citátu jde o tři lži, které se snaží vydávat za polopravdu. První je, že šlo o tábor pracovní a ne koncentrační. Klausovi zde přizvukuje Ransdorf: „Kdybychom se chtěli v této věci chovat podobně jako k Letům, tak například by přišel Liberec o jednu z největších železničních dílen v celé republice, protože tam existoval **pracovní tábor pro Čechy**.“ (29.5. vyjádření v televizní debatě, potvrzení J.R.).

Nástup vězňů v Letech, kde byli pod dozorem českých četníků

távali žádný plat, ten byl brán jako „příspěvek na provoz tábora“.

V táboře panovaly katastrofální hygienické a stravovací podmínky, velitel tábora Josef Janovský mj. potraviny úmyslně zadržoval a částečně též, spolu s dalšími dozorci, rozkrádal. Hlad měl patřit k hlavním příčinám smrti a to ještě před epidemií tyfu, jejíž dopady více umocnil. Janovský se navíc vyznačoval neuvěřitelnou brutalitou, např. nechával často vězně mlátit či na několik dní pověsit na kůl uprostřed tábora. Romy v táboře vítal prohlášením, že odtud vede cesta jen do nebe. Při epidemii tyfu, která v táboře začala koncem roku 1942, se ani nepokusil o její zmírnění, dokonce táborový lékař na protest proti jeho činnosti odstoupil. Byl

dvou transportech převezena do Osvětimi. Část z nich byla (po přezkoumání lebky) propuštěna, zbytek převezen do tábora v Hodoníně, odkud však také nakonec putovali do Osvětimi. Z 1309 Romů jich v táboře zemřelo 326, tj. téměř čtvrtina. Dohromady bylo v transportech do Osvětimi přes 5000 Romů z Čech a Moravy. Vrátilo se jich asi 500. Čeští Romové tak byli téměř vybiti, šlo přitom většinou o lidi integrované do majoritní společnosti, žijící usudlým životem.

Lety byly koncentračním táborem, na čemž nic nemění ani pracovní povinnost (která byla i v jiných koncentračních táborech). Byl to tábor určený (od srpna 42) výhradně pro Romy a byl předstupněm před likvidačním táborem v Osvětimi. Podmínky přežívání

Za druhé je zde snaha tvrdit, že v Letech nedocházelo k cílené likvidaci jako v Osvětimi (Klaus) či v Dachau (Ransdorfův výrok: „Ti, co přirovnávají tábor v Letech u Písku k Dachau, lžou.“) a tak nešlo o „koncentrační tábor v tom slova smyslu, jak každý z nás podvědomě rozumí slovu koncentrační tábor.“

Naposled jde o oběti. Klaus se tváří, že neví, že epidemie nemocí patřily v koncentracích k poměrně častým příčinám smrti. Ve vzpomínutém Dachau si epidemie tyfu na konci války vyžádala tisíce životů. Navíc v Letech zemřely desítky lidí již před epidemií tyfu a to z důvodu bití, špatného zacházení a hladu. Zmínka o školní výuce je spíše chmurně úsměvná – ve školách se totiž (alespoň co já vím) o romském holocaustu neučí.

Ransdorf ještě argumentuje poměrně častými útoky – v Letech došlo ke asi stovce pokusů o útěk, asi polovina jich byla úspěšná. To však nesvědčí o „volnějším režimu tábora“. Ten byl obehnaný osnatým drátem a hlídán psi, k útěkům docházelo především při práci na vzdálených pracovištích, kde Romové i přespávali.

Asi nejdůležitějším argumentem tak zůstává, že sami nacisté jej za koncentrační nepovažovali. To sehrálo roli i u zprávy některých historiků z AV, kteří užívají výše zmíněnou formulu. Kritici tohoto argumentu tvrdí, že vycházet z nacistického pojetí je přinejmenším pochybné. Petr Uhl ve svém článku argumentuje, že převzít tvrzení nacistů, podle kterého nebyl na území Protektorátu žádný koncentrační tábor, „je zpochybněním genocidy. Cožpak může někdo tvrdit, že terezínská Malá pevnost, v literatuře označovaná za koncentrační tábor, jím „vlastně“ nebyla?

Jenže v Terezíně byli dozorci esesáci a v Letech četníci.“ Důležitější je vycházet z podmíněk, kterým byli vystaveni lidé v těchto táborech i ve srovnání s koncentračními tábory mimo Protektorát. A pro ty přeživší z řad Romů je věc jasná. Obsáhlá výpověď jednoho z přeživších je v příloze Hospodářských novin z 3.6.2005.

Příjez Romů do Osvětimi, mnoho z nich prošlo také Lety

Černobílý obraz války...

Proč je však označení Letů za koncentrák takovým problémem? Odpověď neleží v argumentech odpůrců, ale hlavně v tom, co se snaží neříct. Když Petr Uhl upozorňuje na rozdíl v přístupu k Terezínu a k Letům, zdá se, že mluví přesně. Dalo by se i pokračovat – velitel Janovský nebyl ani po válce odsouzen (a to se, hlupák, při svém odvolání bál o hlavu). I zatýkání a shromažďování Romů do transportů prováděli protektorátní četníci. Velká část obcí, v jejichž obvodu byli kočující Romové usazeni na základě příkazu z listopadu 1939, se je snažila vypudit. Až na nátlak shora musely tyto obce jejich přítomnost akceptovat. Ve svých zprávách také uznávaly, že usazení proběhlo v pořádku, ale přesto doporučovaly jejich transport do táborů.

Snad pouze na Moravě byla snaha část Romů ochránit

– větší množství jich bylo vyreklamováno z transportů do Osvětimi. Bylo jich tolik, že byla nařízena revize a ta si již nevybírala. Uhl navíc upozorňuje, že zřizování táborů i vypravení prvních transportů proběhlo dříve, než k tomu nacisté vydali oficiální rozkazy.

Chování úřadů v Čechách vynikne ještě víc ve srovnání se Slovenskem. Situace

se o romském holocaustu v podstatě nemluví.

Zde rozhodně nejde o zpochybňování odporu, který byl rozsáhlý, i když převážně neozbrojený, a každopádně snese srovnání s obdobnými aktivitami v zahraničí. Nejde ani o nějaké odsouzení Čechů. Přemýšlet o kolektivní vině je vždycky pochybné a hrůzy holocaustu jsou neoddiskutovatelně vinou nacistů. Důležitější

je problematizovat pohled na druhou světovou válku. Tak často předkládaný černobílý obraz, ve kterém jde dělicí čára mezi hodnými a zlými jen podle národnosti, je prokazatelně neplatný. Obávám se, že motivace mnoha lidí (zejména z KSČM), kteří zpochybňují Lety jako koncentrák, vychází ze snahy něco takového nepřiznat. Pád černobílého obrazu války totiž narušuje i zdůvodňování dalších událostí. Krásně to uka-

zuje Daniel Stroj (europoslánc z KSČM, který samozřejmě odmítá, že by Lety byly koncentračním táborem), když obviňuje Milana Horáčka, že: „Výstava o tomto táboře a zejména o zločinech Čechů spáchaných na Romech, kterou na půdě EP (!) zorganizoval, měla zcela jednoznačně za cíl ukázat, že od zločinů na Romech zbýval už jen krůček ke zločinům na sudetských Němcích.“

... a černé svědomí útlu Romů

Od války letos uplynulo již 60 let. Že se romském holocaustu příliš nemluví, může být jen těžko dáno pouze účastí některých Čechů při represích. Důvodem je mnohem spíše vztah většinové společnosti k Romům. I po válce zůstali (stejně jako před ní) Romové pouze objektem politiky, těmi „nepřízrůsobilými“, kteří nevědí, co je pro ně dobré. Ještě před únorem 1948 proběhlo několik pokusů o přestěhování celé

vesnice Romů do míst po vystěhovaných Němcích či Maďarech, původní vesnice byla přitom zničena. V 50. letech pak začalo hromadné stěhování Romů ze slovenských vesnic na česká sídliště. Po katastrofálním výsledku tohoto plánu se objevil problém, co nyní s Romy dělat. Byla celá řada plánů (rozptyl po celé republice či naopak jejich co největší koncentrace), klíčovým slovem však byla „asimilace“. Jednou z nejostudnějších událostí těchto asimilačních programů byla i nedobrovolná sterilizace romských žen. Nedávné události navíc naznačují, že nemusí jít pouze o praxi minulého režimu. Téma romského ho-

locastu a účasti protektorátních složek na něm bylo pro tyto projekty silně nevhodné. To je dobře vidět (ach kouzlo nechtěného) např. v článku Josefa Císlera (Haló noviny 12.5. 2005), který cituje jednoho z projektantů vepřina: „To, že bude stát velkovýkrma na místě sběrného tábora nebo vedle něj, nikoho v té době ani nenapadlo.“

A jak vypadá situace dnes? Myslím, že obrázek si dokáže udělat každý sám. Prvních pár let po revoluci se o Romech v podstatě mlčelo. V novinách se objevovali pouze v jediné rubrice – v Černé kronice. Přes některá dílčí zlepšení je situace většiny Romů stále bídná. Nepřekvapí proto, že ve sčítání obyvatel se jich

čím dál méně hlásí k tomu, že jsou Romové.

O současné situaci Romů vypovídá i poslední kolo debaty kolem „prasečáku“. Po známé rezoluci Evropského parlamentu vykouzila vláda oněch 500 – 800 milionů korun (odhadovaná cena přestěhování výkrmny), avšak okamžitě navrhla, že je použije na vzdělávání Romů. To zní zdánlivě docela rozumně. Ale je jasné, že bez rezoluce by Romové nedostali z těchto peněz vůbec nic. Navíc ve chvíli, kdy by byla politická vůle pro Romy skutečně něco dělat, tj. nejen když se vyskytne mediálně zajímavá aféra, rozhodně by se obojí nevyklučovalo. Je totiž vidět, že peníze jsou (a

to ani neberu v úvahu mrhání peněz v různých prohraných arbitrážích, na sanaci bank a na financování armády). Přestěhování vepřina a pietní úprava místa sice není samospasitelné, ale pokud tak zvýší informovanost o holocaustu Romů, nebude to špatný krok. Nesmělo by však zůstat jen u něj.

Co si tedy z celé kauzy vepřina vzít? Třeba to, že romský holocaust stejně jako jejich minulé i současné životní podmínky nebyly a nejsou jen problémem Romů či státu, ale celé společnosti.

Jan Růžička

Francouzské a holandské odmítnutí neoliberální Evropské ústavy

Alterglobalizační NE

Vítězství francouzského a holandského NE Evropské ústavě je popřením dvou mýtů. Za prvé, že odpor proti Evropské unii je především nacionalistickou záležitostí. Za druhé, že alterglobalizační hnutí skomírá. Především ve Francii je totiž odmítnutí Euroústavy vítězstvím právě tohoto širokého, internacionalistického hnutí, vystupujícího proti neoliberalismu a globalizaci nadnárodních korporací.

Někteří komentátoři ale tuto událost pravděpodobně interpretovali s klapkami na očích. Například Jiří Pehe komentoval francouzské NE Evropské ústavě takto: „Francouzi ukázali, že nikdy nepřestali být nejvíce nacionalistickou zemí ‘staré Evropy‘“ („Právo“, 1.6).

ODS si přihlížela polívku zamlženým vyjádřením ve svém tiskovém prohlášení, kdy zamítnutí ústavy „představuje naopak novou šanci na takové uspořádání EU, které bude lépe vnímat nové výzvy 21. století, než dosavadní centralistická, unifikační a federalistická šablona“ (<http://www.ods.cz/press/zprava.php?ID=788m>, zvýraznění M.Š.). Referendum je tedy podle ODS šance opaku unifikace, tedy separatismu, nacionalismu. Levice, která byla majoritním

aktérem v kampani ovšem neodmítá rušení hranic, právě naopak. Odmítá ovšem unifikaci nadnárodních korporací za účelem zvýšení jejich konkurenceschopnosti a

na jedno heslo „Iniciativy proti ekonomické globalizaci“, která byla organizátorem protestů proti MMF a SB v Praze v roce 2000: „Globalizaci solidarity proti globalizaci kapitálu“.

se, chápou dobře.

„Důležité vítězství“

Noviny „Financial Times“ uveřejnily 17.5. zajímavý článek Philipa Gordona, což je jeden z předních „opinionmakerů“ USA působících v Brookings Institution ve Washingtonu. Kritický osten článku je nasměrován proti těm částem administrativy, jež by mohly uvítat francouzské NE, ale stejně tak by mohl popíchnout Toniho Negriho, jenž věří, že Evropská ústava je jedním z prostředků k boji s impériem. Gordon varuje:

„V čase, kdy USA potřebuje silného sjednoceného evropského partnera, zaměřeného navenek, by Francouzské Ne znamenalo opak. Vážně

Jedna z mnoha z demonstrací proti euroústavě ve Francii.

na úkor jejich zaměstnanců, odmítá tedy neoliberální program. A neoliberalismus je shodou okolností též programem ODS. Vzpomínám

Takové pohledy jsou ovšem opakem těch, které vyjadřuje Evropská ústava. Ti, kdo hlasonali ve Francii a Holandsku proti ní, tuto dichotomii, zdá

by podkopalo vyhlídky na rozšíření EU o klíčové americké přátele jako Turecko a Ukrajina. Vedlo by k podvrtným, neuskutečnitelným návrhům na vytvoření „skupiny jádra“ Evropské unie, jež by vyloučily spojence USA v Británii a Evropě. A bylo by signifikantním vítězstvím pro antiamerické, antikapitalistické, antiglobalizační aktivisty, kteří tvoří jádro tábora odmítačů.“

(„America Has a Big Stake in Europe's Constitution“, 17. květen 2005)

A stalo se skutkem. Potvrzením takovéto dělicí linie jsou následující fakta. Ve Francii vedlo kampaň pro ANO vedení Socialistické strany a část strany Zelených, pro ústavu hlasovalo 90 procent manažerů, zatímco 80 procent manuálně pracujících se přiklonilo k NE.

V kampani proti ústavě se účastnili aktivisté levice Socialistické strany, revolucionáři z trockistické LRC, aktivisté sdružení za zdanění nadnárodních korporací z ATTACu, Francouzské komunistické strany či levice ve straně Zelených; také ale většina odborářů z CGT, kteří se vzbouřili proti svému vedení. Průběh kampaně v mnohém připomínal akce antikapitalistického hnutí. Kampaň probíhala v ulicích a bylo například ustanoveno přes 1.000 lokálních kolektivů, jež budou pokračovat v činnosti (na podzim se koná jejich národní mítink). Kdybychom se bývali dostali na obrovské „rally“, jež organizovala francouzská Socialistická strana před referendem v Paříži,

zaslechli bychom například zmezinárodněly pokřik, jež známe z mohutných antikapitalistických demonstrací, jako byla třeba ta v Janově: Tous ensemble! (všichni dohro-

přišle NE Nizozemců, ještě rozhodnější a jednoznačnější. Bylo inspirováno obavou o udržení kvality nizozemské demokracie, kterou vyznačuje výjimečná otevřenost

Kampaně proti ústavě se zúčastnilo mnoho nezávislých aktivistů, sdružení i radikálně levicové strany

mady). Přítomno zde bylo kolem 15.000 lidí. Hovořil alterglobalizační aktivista José Bové, který se proslavil především tím, že najel svým traktorem do provozovny McDonalds. Jásal, že „poprvé za celé věky jsou odbory, politické strany a sdružení sjednoceny“.

Na otázku, zda se myšlenky šířily ze strany establishmentu či „zdola“, nám může pomoci zodpovědět i fakt, že 70 % televizního a rozhlasového času byla věnováno těm, kdo jsou v hlasování pro ANO.

Co je to za brouka?

O referendu v Holandsku píše Petr Uhl, že občané Nizozemska měli jiné důvody pro odmítnutí – na rozdíl od Francouzů to byl požadavek „více liberalismu“ (Právo 3.6). Václav Bělohradský událost interpretuje podstatně jinak: „Pak

občanské společnosti a efektivita sociálního státu.“ („Právo“, 4.6.)

V Holandsku neoliberální ústavu odmítlo 62 procent obyvatel za 63 procentní účasti. Prakticky celý politický establishment loboval pro „ano“. Pro „ne“ byla pouze Socialistická strana a antikapitalisté. Tento hlas byl především hlasem námezdně pracujících – pro „ne“ hlasovalo 68 procent lidí nejnižších příjmových skupin a 71 procent lidí s „průměrným“ platem.

Článek uzavírám dvěma citáty. První je od Ignacia Ramoneta z proslulého alterglobalistického listu „Le Monde Diplomatique“:

„Při pokusech dopracovat se ke smyslu masivního francouzského hlasu „ne“ se novinoví sloupkaři chovali jako

etomologové, zkoumající hmyz, o kterém se domnívali, že byl již dávno vyhuben. Protože většina sloupkařů zaujímalo stanovisko kampaně unilaterálního „ano“ (v jejímž průběhu pranýřovali své oponenty jako populistické, demagogické, xenofobní a masochistické), jsou nyní neschopni vytvoření analýz, jež by odpovídaly velikosti debaklu. Byli jsme svědky neobyčejné samolibosti mezi vedoucími veřejnými figurami, kteří nerozuměli, a byli neschopni přijmout, že „lidé“ (slovo, které vyslovovali držíce si nos) odmítli akceptovat převládající euro-racionalitu. Ale lidé skutečně promluvili: míra absence byla pouhých 30 %, v porovnání s 57 % v evropských parlamentních volbách před rokem.“ („Open door to hope“, Znet 21.6.05)

Druhý citát je vlastně příspěvkem, který vložil do bouřlivé debaty o výsledcích voleb na e-mailové skupině Evropského sociálního fóra britský marxista Alex Callinicos: „Francouzské NE je pokračováním stávek v letech 1995 a 2003, rebelií levicového elektorátu v prvním kole prezidentských voleb v roce 2002, Evropských sociálních fór. Jedná se o NAŠE vítězství. Spíše než papouškovat odpověď mainstreamových médií, jež odmítají NE ve Francii a Holandsku jakožto nacionalistické a reakční, měli bychom je oslavovat a diskutovat, jak na této významné porážce neoliberalismu v Evropě stavět“.

Martin Šaffek

Podpořte anti-kapitalistické hnutí. Poříd'te si tričko s nápisem „Capitalism seriously damage your health“.

Cena: 250 Kč

Navštivte nové stránky SocSol. Naleznete zde starší čísla Solidarity a spoustu zajímavých textů a informací o aktuálních akcích.

www.socsol.cz

„Bylo to prostě kolektivní Ne francouzské levice“

Karel Košťál odešel po okupaci Československa v roce 1968 do Francie a tam zůstal. Jan Májíček se ho ptal na kampaň, která doprovázela francouzské referendum o euroústavě. Tento rozhovor vznikl na poslední chvíli, protože jsme se s Karlem Košťálem setkali jen pár dnů před vydáním tohoto čísla. Omluvte proto chyby, které se mohou v textu vyskytnout.

Ve Francii zvítězilo v kampani o euroústavě Ne. Jak kampaň probíhala a jaké byly argumenty proti?

Ve Francii jasně zvítězilo ne. 55% občanů hlasovalo proti ústavě, proti evropské liberální ústavě s rozdílem 2 ¾ milionů hlasů. Proti hlasovali kategorie občanů: dělníci 70%, nezaměstnaní 80%, komunisti 95%, zelení 70% a i socialisté 60%, navzdory tomu, že vedení Socialistické strany (v ČR ČSSD – pozn. red.) hlasovalo pro. Proti ústavě hlasovaly všechny sociální skupiny, kromě penzistů nad 65 let. Proti hlasovala i vysokoškolská mládež. Bylo to tedy ne jasné, masivní a hlavně levicové.

Argumentů bylo mnoho. Jednak demokratické, jednak sociální. Argumentem demokratickým a politickým bylo, že tuto ústavu napsala, vytvořila, nikým nevolená 112-ti členná skupina technokratů, tzv. mudrců, která si dovolila předložit ústavu pro 450 milionů evropských občanů s tím, že to je jediná možná ústava pro jedinou možnou Evropu na dalších padesát let. Toto francouzský občan odmítl.

Občané spatřili v této ústavě, kterou si ostatně velice dobře prostudovali – ve Francii bylo rozdáno 15 milionů výtisků – návod k ekonomické válce všech proti všem v Evropě, ekonomické válce mezi chudými a bohatými a ekonomické a sociální válce mezi bohatými zeměmi a novými zeměmi, které přistoupily k EU. Tomuto chtěli zabránit, protože francouzští občané jsou jednak proevropští a také se ukázali v této kampani jako solidární,

bratrští a občanství.

Jak vypadal kampaň v praxi?

Kampaň byla vedená Kolektivy proti evropské ústavě, které se pomalu ale jistě přeměňovaly na Kolektivy za jinou Evropu. Tyto kolektivy vznikaly od ledna, února letošního roku. Vzniklo jich celkem asi 900 po celé zemi a organizovaly kolem 2300 veřejných shromáždění proti evropské ústavě. To byla shromáždění, kam mohlo přijít 50 lidí na debatu, nebo to byly mítinky kam chodilo 5000 – 6000 lidí. My v Grenoblu, náš kolektiv měl 100 lidí, jsme zorganizovali přibližně 20 různých shromáždění a také 2 mítinky, na které přišlo pokaždé 2500 lidí.

Byly to mítinky sjednocené levice. V tomto kolektivu jsme byli my „neposlušní“ socialisté, přidali se komunisté, přidala se LCR (League Communiste Revolutionnaire, radikálně levicová strana – pozn. red.), ATTAC (sdružení za zdanění příliš rychle se přesouvajícího kapitálu – pozn. red.) a přidali se odboráři. To znamená, že na každém mítinku byli mezi řečníky lidé z tohoto spektra. Skutečné sjednocená levice. Co žiji ve Francii jsem něco podobného neviděl a nezažil. Byla to úplně jiná situace,

která vznikla. Bylo to prostě kolektivní Ne francouzské levicové liberální ústavě, což možná znamená nové časy pro francouzskou a evropskou levici.

Po oznámení výsledků referenda nebylo prezidentu Chiracovi zrovna nejlépe

Jak vypadá situace po skončení vítězné kampaně? Jaký měla pro vás význam?

Jestliže tvrdíme, a máme pravdu, že francouzský levicový lid se probudil, tak se probudila také francouzská levice. Zavládla velice dobrá nálada. Samotný 29. květen byl výbuch radosti. Myslím, že jsme udělali velký kus práce a nyní se klade otázka co dál? Nesmíme si nechat toto vítězství ukradnout, protože liberální elity v zemi, včele s francouzským prezidentem Chiracem, se tváří, jako by se nic nestalo, jako by liberální Evropa musela pokračovat, jako kdyby říkali, že stejně jiné cesty není. Francouzský prezident sice v pohnutých hodinách večerních 29. května řekl, že slyšel hlas francouzského lidu, ale do 48 hodin jmenoval ještě li-

berálnější vládu, než byla předtím. Francouzský levicový lid má dojem, že si z něj dělají legraci. My si nenecháme toto vítězství ukradnout. Pokusíme se založit novou platformu, novou levici, nové hnutí, novou levicovou stranu.

Co podle tebe znamená francouzské Ne pro lidi v Česku?

Francouzské levicové Ne znamenalo, jak jsem již řekl, Ne nedemokratické konstrukci Evropy, znamenalo Ne demontáži sociálního státu, Ne demontáži sociálních výtobytků. Jinými slovy je to ANO jiné Evropě, je to ANO spravedlivější Evropě, je to ANO Evropě, kde bude vládnout více sociální, více sociální spravedlnosti, více bratrství mezi národy, kde nebude vládnou konkurence.

Čeští občané nejsou konkurenčními občany francouzských námezdně pracujících, to jsou bratři. My jsme internacionalisti. Považujeme české občany za bratry. Již Velká francouzská revoluce říkala, a k tomu se stále hlásíme, že francouzský lid otevírá dveře a náruč bratrským národům Evropy a náruč zavřel pouze tyranů.

V roce 1968 jsi utekl z okupovaného Československa a přijel si do Francie. Jak na tebe působila atmosféra té doby?

Rok 68 byl skvělý. To byla skvělá epocha. Já jsem přišel do Francie až na začátku září 1968, čili jsem tady viděl intervenci vojsk Varšavské smlouvy. Já jsem tedy neviděl na vlastní oči květnové a červnové bouře, ale zažil jsem dobu poosmašedesátnickou,

kteřá byla stejně skvělá a stejně strhující jako doba v květnu a v červnu. Mládež se tehdy probudila, chtěla měnit svět a to se mi hrozně líbilo. Právě proto jsem v této zemi až dodneška zůstal. V průběhu té kampaně proti euroústavě jako kdybych zase viděl něco z toho roku 68. Viděl jsem opět mládež, která chce měnit svět, měnit Evropu. Ten vítr toho osmašedesátého roku tady opět zavál.

Jaký by byl tvůj vzkaz lidem v Česku?

Já bych chtěl říci, že Francie je přední ekonomická a politická velmoc Evropy a v této zemi 29. května, znovu opakují, 15,5 milionů občanů řeklo STOP liberálně kapitalistické Evropě. Jinými slovy Francie, jakožto velká evropská země, se dává na jinou cestu, než je cesta liberální kapitalistické Evropy. Já si myslím, že by se lidé v ČR měli zamyslet nad tím, co se 29. května stalo. Francie se vydá na jinou cestu, na spravedlivější společnost, spravedlivější Evro-

py. Tento emancipační prapor, prapor jiné Evropy, jsme my, francouzští socialisté, vztyčili. V Česku se chystají volby a slyšel jsem, že nástup Modré šance ODS je nezastavitelný. Já tady nebudu nikomu radit, ale řekl bych toto. Jestliže tady ODS zvítězí, tak bude chtít strhnout Českou republiku na úplně jinou cestu. Jestliže ODS bude chtít všechno zprivatizovat, jestliže bude chtít demontovat sociální stát, jestliže bude chtít privatizovat nemocnice, školy atd., tak se

Česká republika octne v situaci, kdy půjde úplně jinou cestou než půjde Francie. Může nastat rozpor. Na jedné straně občané Francie, kteří jdou cestou k větší sociální spravedlnosti a na druhé straně občané České republiky, která by se přihlásila k sociální nespravedlnosti a demontáži sociálního státu. Myslím si, že nad tím je třeba se zamyslet. A vůbec si nemyslím, že Modrá šance je nepřekonatelná a nezastavitelná.

Výraz islamismus patří dnes v médiích k nejčastějším. Jaká je povaha hnutí, která se k němu hlásí.

Prorok a proletariát

Od 11. září se v médiích natrvalo zabydlelo nové slovo – islamismus. Většinou přitom jde o ekvivalent k výrazu „terorismus“ či „islámské teroristické“, zkrátka o popis nepřítele ve „válce proti terorismu“. Neřeší však odkud se tyto teroristé vzali a proč je vlastně někdo poslouchá. Už proto stojí se tímto tématem blíže zabývat a to ti spíše, že se o něm s různou intenzitou hovoří již od 70. let.

Islámský fundamentalismus či revivalismus, islamismus či politický islám jsou různé výrazy pro hnutí, která se stala výraznou politickou silou v celém arabském světě, zejména v Iránu (kde revoluce v letech 1978 - 79 ukončila šáhovu vládu). Moc získala i v

Sudánu, v mnoha Alžírských městech ovládali radnice. V Afghánistánu porazili islamisté ruské síly a od té doby bojují mezi sebou (což platí i dnes, vláda kontroluje pouze Kábul a jeho okolí, jinde jsou u moci různí místní vůdci). V Palestině dnes získávají stále větší podporu na úkor vládní Organizace osvobození Palestiny.

Významnou pozici mají i v některých asijských zemích, vzniklých po rozpadu SSSR, nedávno došlo k rozsáhlým bouřím v Uzbekistánu, důležitém spojenci USA ve Válce proti terorismu. V žádném případě tedy nejde pouze o

50. a 60. letech a „modernizační společnosti“ dojde i ke vzniku pokrokovějších a méně represivních režimů. Místo toho se objevuje „politický islám“, který jako by vypadal z temného středověku. Rozpory jsou ale i na levici. Část upozor-

sledována je zvláště iránská revoluce a boje v Afghánistánu, který se stává „ruským Vietnamem“. Činnost islamistů tak má být (přinejmenším všeobecně vzato) progresivní a kritika těchto hnutí je „nepřípustné moralizování“.

Demonstrace proti okupaci Iráku

Podobné diskuse probíhají i dnes. Vzpomeňme na „šátkový zákon“ ve Francii a na zákazy používat tradiční muslimský oděv v řadě škol v Anglii. Jde o vytvoření prostoru bez náboženského donucení, tedy nařízení ve prospěch žen? Nebo je samo útlakem ze strany dnes sekulárního státu, ovšem s dlouhou křesťanskou tradicí? A není náhodou, argumentuje se, že se tato nařízení objevila až po

11. září, po začátku války proti terorismu. Stejně odlišné jsou názory na další horké téma, na okupaci Iráku.

Otázka tedy zní: co vlastně ten islamismus je. Relikt středověku, zvláštní forma fašismu či naopak bojovníci proti imperialismu. A jde vůbec o něco z toho?

V následujících řádkách shrnu

teroristy typu Bin Ládina a „al Kajdy“, což je spíše „obchodní značka“, kterou používají různé nezávislé islamistické skupiny pro své aktivity a George Bush k obhajobě války proti terorismu.

V době svého vzestupu vyvolala tato hnutí vlnu zděšení mezi liberály, kteří doufali, že po dekolonizačních bojích v

ňuje na jejich tvrdý antikomunismus, názory na postavení žen, pronásledování jazykových a náboženských menšin či homosexuálů atd. a tvrdí, že jde o svéráznou odrůdu fašismu. Druhá část zase ukazuje, jak islamisté poškozují zájmy velmocí v arabském světě a vlastně tak pokračují v dekolonizačních bojích. Pozorně

argumentaci Chrise Harmana z jeho článku z roku 1994 (celý článek na <http://pubs.socialistreviewindex.org.uk/is-j64/harman.htm>). Důležité je si uvědomit, že se tento článek nebude týkat ani všech muslimů ani charakteru Islámu jako takového. Jde pouze o malou část z nich, o islamisty, lidi s vlastní a radikální interpretací víry.

Role náboženství.

Islamismus se hlásí se k „regeneraci společnosti“ skrze návrat k původnímu učení proroka Mohameda. Ta měla být pokažena ať už náhodou nebo zlovolností pokažena a tomu má odpovídat i zkaženost dnešní společnosti. Zastavme se tedy nejprve u role náboženství obecně.

Náboženství bylo velice dlouho bráno jako nezávislá dějinná síla ať již v dobrém nebo ve zlém. Pro vlastní věřící představovalo osu dějin, pro své radikální kritiky naopak soubor pověr a předsudků bránící v cestě pokroku. Příkladem toho prvního může být Masaryk, druhé pak Voltair.

V marxistické tradici je tato osa dějin chápána zcela odlišně a právě tak odlišně je chápáno i náboženství. Příznává se mu sice značná historická role, ale není bráno jako nezávislé na společnosti. Když se společnost mění, musí se změnit i náboženství tak, aby odpovídalo na nové nároky a podmínky. Tak se křesťanství měnilo z podzemní sekty na státní náboženství pozdního starověku, následovně i feudální společnosti a svou sílu si zachovává i v průmyslovém kapitalismu.

Pro každou takovou proměnu byl typický návrat k základům víry – nové čtení Bible a její interpretace. Tak se stávalo, že lidé, jejichž náboženské učení

bylo velice podobné, stáli na opačných stranách sociálních bojů dané doby. Vzpomeňme např. na T. Muntzera a M. Luthera za německé reformace. Téměř všichni reformátoři v dějinách však tvrdili, že nezakládají nic nového, ale pouze opravují co bylo nepochopeno a pokaženo – že jde o návrat k původní, čisté víře. Nehrálo

jak už jsem psal, často jak reakcí na změny ve společnosti tak voláním po změně. To platí i pro proudy vzcházející z islámu. Zde nutno rozlišovat a tradicionalisty, kteří se snaží náboženskou argumentací změnám zabránit a islamisty, kteří chtějí skrz „čistotu víry“ společnost změnit. V následujícím textu jde především o ty

Masové demonstrace na Blízkém Východě jsou stále častější

přítom takovou roli zda byli odsouzeni jako heretici či šlo o příští svaté. Reforma víry je i reformou společnosti.

Islám prošel ve svých dějinách podobně bouřlivým vývojem. Během něj se rozštěpil, vznikaly v něm různé sekty apod. Např. po Mohamedově smrti došlo ke sporům mezi Alim, manželem Mohamedovi dcery Fátimy, a Mohamedovým nástupcem v čele islámu, který se stal prvním kalifem. Vše vyvrcholilo bitvou znepřátelených muslimských armád u Kamelu (kde už bojoval Aliho syn), kde bylo 10 000 mrtvých. Odtud také pochází rozdělení na sunnitskou a šiitskou větev islámu. Navíc, opět velice podobně jako křesťanství, přijímá islám při svém šíření celou řadu místních zvyků, ať již náboženských nebo kulturních. Některé z nich přitom byly v nesouladu s prvky islámu. Například mezi Turky bylo poměrně oblíbené pít vína, které jinak islám přísně zakazuje. Reinterpretace Písma byla,

druhé. Důležité přitom je, že nejde o žádný relikv střeďověku, ale o projekt pro moderní společnost. Islamisté nemají více méně problém s moderními technologiemi (velká část islamistických aktivistů jsou studenti technických oborů) a tam, kde si to žádá situace jsou schopni různých kompromisů. V Iránu sice duchovní kolem Chomejního neustále zdůrazňovali roli ženy jako matky, ale s ohledem na ekonomiku asi pětina žen pracovala. Téměř čtvrtina žen pak užívala antikoncepci. To byly vládnoucí kruhy ochotny připustit a dokonce se vysmívali tradicionalistům za jejich staromilství.

Rozdíl mezi islamisty a tradicionalisty bývá však často nezřetelný. Důvodem je, že obě skupiny používají tentýž náboženský jazyk. Jejich sdělení je odlišné, to je však srozumitelné těm na které se obracejí, méně pak západním intelektuálům.

Účinek tohoto náboženského

jazyka je ještě umocněn sociálními prvky islámu. Ten obsahuje prvky výhodné pro vládnoucí i pro ovládané a udržuje je v určité rovnováze (výhoda je zde samozřejmě na straně vládnoucích). Na jednu stranu tak obhajuje soukromý majetek, dává mužům mnohem více práv než ženám. Zločiny páchané dnes na ženách

(ukamenování za nevěru – a to i v případě znásilnění – nebo naopak trestání skupinovým znásilněním – jako nedávno v Pakistánu – vychází mnohem více z místních zvyků než s islámu. Ten je nakonec často kooptoval. Na druhou stranu klade velký důraz na dobročinnost majetných, jedním z pěti pilířů islámu je zekat, daň 2,5% ve prospěch chudých (dříve šlo o milodary, které

vybírala náboženská obec; jde též o náboženské zdůvodnění daní obecně). Trvá na tom, že vládce musí vládnout spravedlivě (a právě utlačovatelstvím odůvodňoval Alí svoje již připomenuté vystoupení proti Abû Bakrovi). Manžel musí se ženou dobře zacházet a v pečlivě stanovených případech se může žena nechat rozvést. Historie islámu je tak stejně plná nábožensky zdůvodňovaného vykořisťování a útlaču jako nábožensky zdůvodněných revolt. Islám je stejně tak „opiem lidstva“ jako „citem v bezcitném světě“.

Když se ptáme odkud se bere úspěch islamistů je charakter islámu a jeho interpretace jen jednou částí odpovědi. Stejně důležité je podívat se, o koho se tyto skupiny opírají a kdo tvoří jádro jejich aktivistů.

První islamistické skupiny, jako například Muslimské bratrstvo, vznikají již v 1. polovině 20. století. Moderní islamismus však prodělává svůj rozmach až v 70. a 80.

letech. Jde o dobu, kdy společnost v arabských zemích prodělává šok z dopadů moderního kapitalismu. S tím se měli možnost seznámit v éře imperialismu, kdy velmoci postupně ovládají velkou část zemí arabského světa. Postupně se také transformuje společnost – vzniká moderní průmysl (zejm. ve spojení s těžbou ropy) i a s ním spojená třída místních kapitalistů. Vývoj je však nerovnoměrný – velká část výroby stále probíhá v malých podnicích, kde je často zaměstnána celá rodina. To vše je ještě zesíleno v době dekolonializace. Část průmyslu, často se státní podporou a někdy i státem kontrolovaná, se rychle rozvíjí a snaží se zapojit do světového trhu. Fungování toho tradičního je však stále více ohrožováno. Zemědělská reforma umožní části zemědělců modernizovat výrobu a stát se moderními farmáři, velká většina z nich z ní vyjde s malým přidělem půdy a často se dokonce stanou bezzemky a musí hledat práci ve městech.

Islamisté tak nacházejí ohlas u čtyř skupin lidí a každá z nich si interpretuje islám svým vlastním způsobem. Za prvé jde o stará privilegovaná vrstva – o statkáře i část kněžstva (kteří žili z pozemků patřících náboženským nadacím) a o obchodníky a majitele dílen tradičního průmyslu. Ty všechny ohrožuje nástup moderního kapitalismu. Patří mezi tradiční přispěvatele mešitám a náboženským nadacím a v islamu vidí záruku svého postavení. V Iránu a Alžírě podporovali islamisty v jejich boji proti pozemkovým reformám. Tato je velice konzervativní a jde spíše o finanční základnu islamistů. Dále jde o ty, kteří v kapitalistické soutěži uspěli, avšak musí přitom soupeřit se skupinami napojenými na státní aparát. Střety islamistů se státní mocí jsou pro ně proto víc než žádoucí. V Iránu tak

někteří kapitalisté, kteří byli postižení šáhovou ekonomickou politikou, podporovali Chomejního.

Třetí skupinou jsou chudí, zejména ti, kteří byli postiženi pozemkovou reformou a hledali živobytí ve městech. V Alžírě pomohla pozemková reforma 2 milionům více jak 8 milionů lidí žijících na venkově. Pro ostatní zbývala dvojí špatná volba – buď jít za prací do města, nebo se snažit přežít na zbytku půdy. Ti co odešli do měst se však často

zání sociálních vťahů v novém prostředí města. Rozvoj měst tak doprovázel prudký nárůst v počtu mešit. Některé islamistické skupiny navíc zavedly vlastní sociální programy.

Ve svém článku o nedávných bouřích v Uzbekistánu tvrdí Břetislav Tureček, že „klíčem ke krizi není náboženský radikalismus, ale sílící bezvýchodnost z bída“. Má v tom jistě pravdu. Síla islamistů je však v tom, že dokáží tuto bídu nábožensky interpretovat.

Zatímco první dvě skupi-

naopak odporovaly.

Rozvoj školství přinášel i nové problémy. Jak vzrůstal počet lidí s středoškolským a vysokoškolským vzděláním klesaly šance těch, kteří školu nedokončili. Například v Alžírě zhruba čtyři pětiny studentů neuspějí v závěrečné zkoušce na střední škole, zkoušce, která umožňuje vstoupit na vysokou školu. Ti pak jen obtížně shánějí stálé zaměstnání. Ani ti, kteří školu dokončí nemají ještě zaručeno, že uniknou všeobecné chudobě. Počet míst ve státním aparátu, kam směřuje velká část studentů, je omezen a mnoho vystudovaných nesežene odpovídající zaměstnání. Řada z nich tak končí jako taxikáři nebo turističtí průvodci. V Egyptě sice měl každý vystudovaný právo získat zaměstnání ve státní správě, takto přidělovaná místa jsou velmi špatně placená. Mnoho úředníků si tak hledá ještě druhé (nebo dokonce i třetí) zaměstnání.

Islamisté se angažují v životě na univerzitách.

Dokáží hbitě reagovali na problémy studentů. V Alžírě prosazovali islamisté vyučování v arabštině místo koloniální francouzštiny. V Egyptě vydávali levná skripta, která distribuovali v mešitách. Když se množilo obtěžování studentek v přeplněných autobusech a učebnách zajišťovali pro ženy oddělený prostor v učebnách a minibusy, přepravující pouze ženy (přičemž dávali přednost těm, které chodily zahalené). Jádro aktivistů islamistických organizací tak tvoří studenti, bývalí studenti a státní úředníci, jejichž sociální a ekonomické požadavky jsou neuspokojeny a které stát nechce nebo nedokáže účinně řešit.

Volby islamismu

Příznivci a aktivisté islamismu se tedy nacházejí napříč celou společností. Aby to bylo možné musí se islamisté zaměřit na takové cíle, které

Hnutí v arabském světě zahrnuje také ženy

ocitli nejen bez práce, ale i bez určitého zabezpečení, které bylo spojeno s životem na venkově. Byli tak zbaveni jistot tradičního života aniž by pro ně nový způsob znamenal nějaké zlepšení. To se ještě prohloubilo v ekonomické krizi 80.let, kdy byl západní životní styl spojen s úzkou skupinou těch nejbohatších.

Těm, co zůstali se však nevedlo o nic lépe. Pozemková reforma totiž rozložila i ty vztahy na vesnici, které zajišťovaly alespoň holé přežití. Islamisté, kteří vystupovali proti pozemkové reformě se tak mohli obracet stejně dobře na bývalé statkáře jako na rolníky a bezzemky.

Ve městech je sice možno získat určitou sociální podporu, ta je organizována zejména kolem mešit. Pro nově přichozí poskytovaly mešity také prostor pro orientaci a navá-

ny jsou pro islamisty hlavně zdrojem financí a třetí je cílem jejich agitace, jejich aktivisté pocházejí převážně z nové střední třídy. Často pocházejí z rodin obchodníků a majitelů malých dílen. Jejich postavení se s modernizací průmyslu zhoršovalo a jejich podnikání přestávalo stačit k obživě. Nová generace proto nastupuje na školy a snaží se získat vyšší vzdělání. Musí se přitom vyrovnávat se změnou prostředí, které se může jevit jako cizí a nepřátelské. Často byl velký rozdíl mezi prostředím a vyžadovaným chováním doma a ve školách či zaměstnání. V Iránu se proto velká část žen rozhodla chodit zahaleně. Šlo přitom právě o ženy z této první generace, která prodělávala změnu. Ženy z rodin, které k nové střední třídě patřily již několik generací nošení šátků a tradičních oděvů většinou

jsou jejich společným zájmem. Islamisté jsou tedy velice povrchní, když mluví o materiální nespravedlnosti, kde by shoda mohla nastat jen ve vzácných případech. Tím byla například již zmíněná pozemková reforma, v jejíž (koneckonců dost povrchní) kritice se shodli jako bezzemci tak bývalí velcí vlastníci.

Mnohem radikálnější jsou, když mluví o „imperialismu“, či „zahraničnímu kapitalismu“ a vlastnímu politickému establishmentu. Zde se ovšem zaměřují hlavně na hlásání nezávislosti na zahraničních vlivech a islámské kultury, což má stát v protikladu ke „kulturnímu imperialismu“ ze západu. Místní elity jsou kritizované za svůj západní způsob života a podléhání zahraničním vlivům. To všechno způsobuje i domácí bídu a utrpení. Změny, které žádají jsou tedy spíše kulturní, nacionální a politickou rekonstrukcí než sociální a ekonomickou změnou. I to však jejich politika obsahuje, ovšem

v omezené míře. Například dosud špatně placení úředníci a studenti jsou plně připraveni nahradit „westernizované“ části státního aparátu.

Ani tak se islamistům nedaří plně uspokojit všechny svoje příznivce. Někdy jsou prostě nuceni volit. Při válce v Zálivu vedli Alžírští islamisté kampaň proti válce i když jim saudští bankéři, kteří je předtím sponzorovali, kvůli tomu odepřeli finanční podporu.

Jindy jejich politika kolísá a prodělává celou řadu obrátů. Ač vystupují proti „imperialismu“, jejich prvním cílem je státní aparát a vláda. Je tomu tak i proto, že na rozdíl od minulosti nejsou již tyto státy pod přímou kontrolou koloniální velmocí. Vláda již nekolísá mezi odporem vůči zahraniční nadvládě a spoluprací s ní. Působení institucí jako Mezinárodní měnový fond a Světová banka a nadnárodních spo-

lečností v zemi je umožněno pouze politikou vlády. V očích postižených tak na ní padá přímá odpovědnost za veškeré utrpení a jsou navíc mnohem dosažitelnějším cílem.

Islamisté zde mají zejména dvě možnosti. Buď se vydají cestou přímé konfrontace se státním aparátem – od demonstrací a protestů až po teroristické útoky a ozbrojené povstání, nebo (tam kde je jim umožněna legální existence) se snaží se státním aparátem

Jedna z mnoha demonstrací proti okupaci Palestiny

spolupracovat a případně jej ovládnout. K tomu došlo např. v Alžíru v 60. letech, kdy se režim snažil využít umírněného islamismu jako protiváhy levice. V 90. letech pak přicházely z vlády nabídky částečného podílu na moci za to, že islamisté budou mírnit neklid ve společnosti. Podobná situace byla i jinde - pokud se režim (třeba i sekulární) cítil ohrožen nečinilo mu problémy domluvit se s částí islamistů na zavedení části práva sharia, zvláště těch částí příkazujících tvrdé tresty, výměnou za to, že budou krotit své radikály.

Jinou možností jsou volby. Vystupováním ve volbách pak vzniká zvláštní forma islámského reformismu. Ten klade hlavní důraz na prosazování sharii, islámského práva. To je velice často prezentováno jako všelék. Tam, kde se islamisté dostanou k moci ve volbách tak nejsou schopni mno-

ho vyřešit. Zatímco se k nim přimkne část státního aparátu a bohatších lidí, ztrácí podporu mezi těmi nejchudšími a u radikálů.

Při střetech se státním aparátem nejde jen o dnes nejviditelnější formu – terorismus. Jistě, teroristické útoky provozovaly islamistické skupiny od samého počátku. Stejně tak, ale organizovali mohutné demonstrace a revolty, které dokázali zachvátit i celá města či regiony. Islamisté dokonce

nitější než se dnes ukazuje, islamisté tam hrají významnou úlohu. Nejde ani o nějaký relikv minulé, ale o moderní sociální hnutí.

Stejně tak však nejde ani o „bojovníky proti imperialismu“. Pokud se nepotýkají s přímou vojenskou okupací, zaměřují se ve své kritice hlavně na kulturní vlivy. Hlavní projevy dnešního imperialismu tak zůstávají často nedotčeny. V minimálně stejné míře jako útočí proti státu útočí i proti le-

vici, etnickým a jazykovým menšinám, proti feministkám, sekularistům či proti homosexuálům. Zde jsou jasně součástí problému a ne jeho řešením.

Jsou ale sami hlavním problémem? Islamisté nejsou odpovědní ani za nerovnost ani za bídu ve třetím světě. Stejně tak je tomu s válkou v Iráku, otláčováním Palestinců a mnoha dalšími tématy dneška. Opakem islamistu tak nejsou „západní hodnoty“ či dokonce „křesťanská civilizace“. Válka proti terorismu se dokonce s islamismem znamenitě doplňuje.

Islamisté naopak vycházejí z hořkosti kterou bída i politika dnešních velmocí v arabském světě přináší. Jejich radikální, i když často myšlenkově nesooudá, rétorika a občasné tvrdé střety se státní mocí jim zajišťují ohlas u těch nejchudších. A právě ti se mohou stejně tak dobře stát levicovými jako islamistickými aktivisty. Pro socialisty v arabském světě to znamená snažit se diskutovat s těmi islamisty, kteří jsou k tomu otevření. Znamená to také nabízet alternativu k zdiskreditovaným politickým stranám a vlastní představu změny společenského systému. Nadějí v tomto směru mohou být sociální hnutí, která v posledních letech vznikají v arabském světě a která se myšlenkami sociálních fór spojují i s obdobnými aktivitami v dalších zemích třetího světa i na Západě.

Jan Růžička

Petice proti zdražování jízdného v Praze

Text petice Radě hl. města Prahy:

My, níže podepsaní, žádáme okamžité zrušení rozhodnutí o zvýšení cen jízdného v MHD, minimálně dokud neproběhne plná debata s veřejností o pražské dopravě jako celku, především celkové dopravní politiky, nesmyslných investic do výstavby dálnic a tunelů městem a zprůhlednění hospodaření Dopravního podniku. Vzhledem k tomu, že veškeré dotace Dopravnímu podniku plynou přerozdělením našich daní, žádáme také, aby Magistrát okamžitě

přestal užívat argumenty o nákladech „města“, ale jasně deklaroval, že zvyšuje finanční zatížení Pražanů a dojíždějících zaměstnanců.

Dále požadujeme:

- **Poloviční jízdné pro matky na mateřské, pro matky a otce na rodičovské dovolené, nezaměstnané a lidi závislé na sociálních dávkách.**

- **Plnou integraci Českých drah do MHD, rozšíření sítě cyklostezek, přednost tramvajím na křižovatkách a roz-**

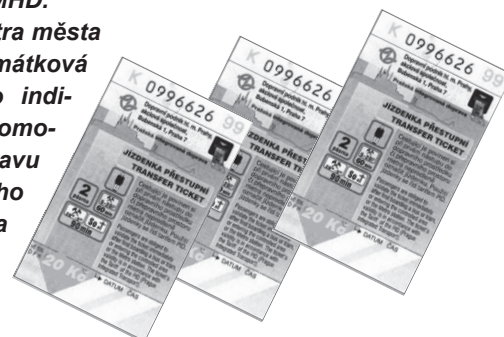
šíření preferenčních pruhů pro autobusy.

- **Zřízení bezplatných střežených odstavných ploch na okrajích Prahy a jejich návaznost na MHD.**

- **Uzavření centra města (městská památková rezervace) pro individuální automobilovou dopravu kromě místního obyvatelstva a zásobování.**

V opačném případě se budeme aktivně podílet na ak-

cích občanské neposlušnosti jako jsou „černé jízdy“, předávání neprojetých jízdenek dalším cestujícím a „hlídkách“ proti revizorům.

převzato z budoucnost.misto.cz

V souvislosti se zdražováním jízdného budou probíhat další akce, o kterých Vás budeme informovat na našich stránkách (www.socsol.cz) a v dalších číslech Solidarity.

Zajímá Vás některá z těchto kampaní? Kontaktujte nás! mail: info@socsol.cz // 604 35 72 15

Petice proti snižování sociální dostupnosti vysokoškolského studia

Smyslem vysokoškolských kolejí je především poskytovat v dostatečné míře ubytování studentům, a to za takových finančních podmínek, jež by zvyšovaly sociální dostupnost studia. Tuto svou funkci přestávají vysokoškolské koleje po reformě ministerstva školství plnit.

Z hlediska sociální dostupnosti studia je reforma MŠMT zcela nevyhovující. Kriteria pro přidělení dotace, která ministerstvo stanovilo, považujeme za diskriminační. (Podle těchto kritérií má například UK dostat dotace jen na 30% svých studentů.) Požadujeme proto úpravu kritérií MŠMT, především zrušení kritéria č. 2 (požadavek studia v prvním studijním programu.) Toto kritérium finančně znevýhodňuje školy, o něž je větší zájem. Není také zaručeno, že vysoké školy přerozdělí získané prostředky smysluplně.

Kromě toho je reforma polovičatá: i dotace na stravování by měly být vypláceny místo menzám přímo studentům. Navíc je reforma regulována pouhou vládní vyhláškou,

kteřá nadto platí jen tři měsíce příštího akademického roku, přičemž neexistuje záruka, že se systém ubytování poté zásadně nezmění.

Vzhledem k vyhláске se příští akademický rok výraz-

ně zvedne cena kolejného; v konkrétním případě UK je cena kolejného, vypočtená z údajných nákladů na provoz lůžka, srovnatelná a často vyšší než komerční cena nájemného v Praze. Přesahuje-li konkrétní cena kolejného

3 000 Kč měsíčně, je teoretické přiznání dotace ve výši několika set Kč měsíčně z hlediska sociální dostupnosti studia zcela nedostačující.

Podíl prostředků, které ČR vydává na vysoké školství,

kolejích, jsou-li někteří studenti odmítnuti z kapacitních důvodů. V situaci, kdy je nedostatek lůžek na kolejích kritický, je toto jednání přinejmenším amorální. Starý ani nový systém však dostatečně nepodporuje prvořadě ubytování studentů - university jsou z finančního hlediska nuceny k přednostnímu ubytování turistů.

Problém považujeme za závažný natolik, že je třeba jej bezodkladně řešit; v případě, že se nepodaří prosadit změnu, bude mnoho studentů nuceno z ekonomických důvodů studia zanechat.

Podepsaní požadují:

- **úpravu kritérií MŠMT, především zrušení kritéria č. 2**

- **stabilní systém ubytování a dotací předem známý nejméně na celý akademický rok**

- **zvětšení objemu prostředků, které jsou skutečně rozděleny mezi studenty**

Ceny kolejí v akademickém roce 2005/2006

kolej UK	cena [Kč/měsíc] bez DPH
Arnošt	3 107
Budeč	2 500
Jednota	2 170
Petrská	4 987
Švehlova	1 781
Větník	1 925
Hvězda	1 898
Kajetánka	2 149
Olbracht	2 928
Nová	1 811
Houška (Brandýs n. L.)	1 614
17. listopad	2 729
Otava	1 743
Vltava	2 074

ně zvedne cena kolejného; v konkrétním případě UK je cena kolejného, vypočtená z údajných nákladů na provoz lůžka, srovnatelná a často vyšší než komerční cena nájemného v Praze. Přesahuje-li konkrétní cena kolejného

výrazně zaostává za průměrem zemí OECD.

Nesouhlasíme také s ubytováním osob nespojených s akademickou sférou (např. turistů) na vysokoškolských

Více informací na vysokeskoly.wz.cz

„Nechte děti pracovat, budou Vás ještě více milovat“

Na neděli 5. června připadl Mezinárodní den oslavy kapitalismu. Oslava systému, který někteří považují za dokonalost nad dokonalostí, a pro jiné to je symbol bídy-Systému, kde na jedné straně jsou bohatí a na druhé jsou chudí. Systému, který přinesl jednu velkou krizi a dvě světové války.

Mladí konzervativci u příležitosti tohoto „velice významného dne“ svolali do centra Prahy (a dalších velkých měst) pochod na oslavu kapitalismu.

Pochod začal ve 14.30h na Václavském náměstí, pokračoval dále na Můstek a St-

čoval dále na Můstek a St- mladé konzervativce mnoho-

je nejen počtem, ale i připraveností.

Projevili se zde zkušenosti z mnoha demonstrací, pochodů a mítinků. Každý člen KapSol nesl transparenty s nápisy „Jiný svět není možný“, „Modrá šance - půl zdraví“ atd. Z megafonu se linula hesla: „Kdo je Karel Marx? Je to terorista!“ a „Nechť děti pracovat, budou Vás o to více milovat!“

Až po půlce pochodu zjistili organizátoři, že KapSol přišla akci podpořit jiným způsobem, než jakým by si představovali.

Jen několik hesel, kterými přišla KapSol na pochod za kapitalismus.

romětské náměstí, kde byl ukončen.

Tuto akci mladých konzervativců přišla podpořit organizace Kapitalistická Solidarita (KapSol). Členové KapSol

násobně přečíslili. Ale předčili

Pavel P.

Socialistická Solidarita (SocSol) je skupina, která je aktivní v:

- * protiválečném hnutí a hnutí proti okupaci Iráku
- * boji proti rasismu a fašismu
- * mobilizaci na Evropské sociální fórum
- * boji proti sociálním škrtům a neoliberalismu
- * alterglobalizačním a antikapitalistickým hnutím

Také pravidelně organizujeme veřejné debaty na rozličná témata - od budoucnosti antikapitalismu až po jaký svět chceme, od Che Guevary až po Španělskou občanskou válku.

PŘIDEJTE SE K SOCSOL!

- ☐ Chci více informací o Soc Sol a jejich aktivitách
- ☐ Chci se připojit ke skupině Socialistická Solidarita

Jméno:.....

Adresa:.....

Telefon:.....

E-mail:.....

Vyplněný ústřížek pošlete na adresu: **Socialistická Solidarita, : P.O. Box 1002, 111 21 Praha 1**

Za čím stojíme

PROTI KAPITALISMU

Kapitalismus dnes nedokáže řešit nejzákladnější problémy lidské společnosti či přímo jejich řešení znemožňuje. Tím nejenže brání dalšímu pokroku na cestě ke svobodnější, demokratičtější a sociálně spravedlivější společnosti, nýbrž ohrožuje i samu existenci lidstva. Celá dnešní společnost žije z výsledků práce námezdně pracujících většiny obyvatelstva. Pouze kolektivní převzetí celospolečenského bohatství pracujícími a demokratické plánování, řízení výroby a distribuce jejich výsledků mohou vést k svobodnější, demokratičtější a sociálně spravedlivější společnosti. Dnešní systém je v principu nereformovatelný. Struktury současného parlamentu, armády, policie a soudní moci byly vytvořeny vládnoucí třídou a jsou konstruovány tak, aby bránily její výlučné postavení. Stejně odmítavý postoj zaujímáme k minulému režimu z let 1948-89 (a také k ostatním režimům ve východní Evropě, Číně, apod.), který nepovažujeme za socialismus, nýbrž za státní byrokratickou formu kapitalismu. Místo toho se hlásíme k tradici levé opozice proti těmto režimům.

ZA SOCIALISMUS ZDOLA

Podporujeme boje pracujících za kratší pracovní dobu, vyšší mzdy, lepší pracovní podmínky, za bezplatnou lékařskou péči a sociální zabezpečení, za rovný přístup ke vzdělání a informacím a všechny jejich ostatní emancipační snahy. Místo parlamentní politiky prosazujeme alternativu nezávislé aktivity pracujících prostřednictvím stávek, kampaní, manifestací, apod.

Jen sami pracující mohou dosáhnout svého vlastního os-

vobození. Místo institucí kapitalistického státu navrhujeme systém společenské samosprávy, tedy úplné rozšíření demokracie do všech sfér společenského i hospodářského života.

SOLIDARITA

Úsilí o socialismus je součástí celosvětového boje. Prosazujeme solidaritu s pracujícími v jiných zemích. Jsme v zásadní a aktivní opozici vůči všemu, co proti sobě staví pracující různých zemí, různé barvy pleti, různé národnosti, různého pohlaví, sexuální orientace či profese. Podporujeme tedy kampaně a boje proti rasismu, za úplnou politickou i ekonomickou rovnost žen a mužů, proti diskriminaci homosexuálů a lesbiček, apod. Fašismus považujeme za akutní hrozbu pracující třídy a svobodám a demokratickým právům, které v minulosti vybojovala. Boj proti fašismu je pro nás navýsost aktuální a prioritní.

REVOLUČNÍ ORGANIZACE

Aby bylo možno efektivně prosazovat tyto myšlenky, je třeba, aby se nejbojovnější části pracující třídy, studentstva a mládeže zorganizovaly v revolučně socialistickou stranu, jejíž zárodkem chceme být. Vybudovat takovou stranu je možné pouze účastí ve skutečném dělnickém hnutí a aktivitou v masových organizacích pracující třídy – například v odborech.

Ostatním pracujícím chceme v praxi ukázat, že zájmy reformistických předáků odborů, sociální demokracie nebo komunistické strany nejsou totožné s jejich zájmy. Vyzýváme všechny, kdo souhlasí s našimi základními tezemi, aby se k nám připojili.

Varšava - právo na lásku i na protest

Hnutí za práva gayů a lesbiček v Polsku udělalo minulou sobotu ohromný krok kupředu, byl přebit zákaz každoročního „Průvodu rovnosti“. Přes pět tisíc lidí pochodovalo Varšavou – ilegálně. Primátor Lech Kaczyński, pravicový populist, zdůraznil, že „veřejnou propagaci homosexuality“ nedovolí.

V devadesátých letech byl „Průvod rovnosti“ schůzkou hrstky lidí, vystrašených, že budou zmláceni. Během pár let demonstrace početně narostly na několik tisíc. Minulý rok Kaczyński průvod zakázal – bohužel byl zákaz organizátory akceptován. Kaczyński, který je favoritem v nastávajících prezidentských volbách, zákaz letos zopakoval.

Čeho je moc, toho je příliš. Pochod měl vyjít, ať už legální či nelegální. Pomohlo, že před několika měsíci antikapitalisté donutili orgány ve Varšavě zrušit zákaz demonstrace. Odhodlání aktivistů průvodu dotlačilo některé politiky opustit vyčkávací postoj – jmenovitě zástupce premiéra a mluvčí parlamentu, kteří den před tím, než se pochod konal ohlásili, že se připojí. Pár desítek fašistů se snažilo demonstraci zastavit – neúspěšně, lidé se jim prostě vy-

Pochod měl veliký úspěch a ukázal, že se věci dají měnit.

smáli.

K průvodu se přidalo mnoho obyčejných lidí, protože chtěli bránit svobodu demonstrovat. V posledním průzkumu veřejného mínění se lidé postavili

spíš proti zakazu, než pro jeho podporu.

Zúčastnili se lidé z ostatních evropských zemí, včetně poslanců z Německa a skupiny z největšího německého odbo-

rového svazu Verdi. Na demonstraci byli též polští odboráři – na rozdíl od svých německých kolegů však neměli vlajky a transparenty. Naším dalším krokem je povzbudit demonstranty – odboráře na dalších průvodech ke „coming outu“ se svými transparenty. Zákaz „Průvodu rovnosti“ se udál v době, kdy je Polsko členem Evropské unie. Mnoho lidí se domnívalo, že připojení k Evropské unii automaticky změní pro gaye některé věci k lepšímu. Byla to ovšem masová akce, jež zlomila zákaz.

Andy Zebrowski
Pracowniczka Demokracja
(Dělnická demokracie)

Indie: Protestní pochod proti továrně Coca-Coly Továrna Coca-Coly v Plachimadě zapřičiňuje kritický nedostatek vody

Pochodu proti továrně Coca-Coly v Kerale v Jižní Indii se ve čtvrtek 11.6. zúčastnily stovky lidí. Požadovali permanentní zavření továrny.

U továrních bran se demonstranti střetli s policií, bylo zatčeno kolem 500 lidí.

Policie také zaútočila na ženu – demonstrantku, která musela být ošetřena v blízké ne-

mocnici. Všichni protestující byli koncem dne propuštěni.

Místní lidé tvrdí, že továrna Coca-Coly v Plachimadě zapřičiňuje kritický nedostatek vody pro jejich komunitu. Proti továrně vedou kampaň již tři roky.

V dubnu 2004 odmítlo místní vesnické zastupitelstvo obnovit továrnu licenci. Od té doby byla továrna zavřena. Ale před čtrnácti dny bylo rozhodnutí zvráceno vyšším soudem, který přiměl zastupitelstvo obnovit licenci na tři měsíce, a to s třinácti podmínkami. Hindustan Coca-Cola Beverage tuto podmíněnou licenci odmítla s tvrzením, že zastupitelstvo jedná mimo svou pravomoc.

Aktivisté z Solidárního výboru Plachimada a Výboru Anti-Coca-Cola se zapřísahali, že továrnu zabrání ve znovuotevření.

„Coca-Cola musí respektovat rozhodnutí komunity-a komunita továrnu znovu rozběhnout

nechce“, říká R Ajayan, koordinátor Solidárního výboru Plachimada.

Krátce poté, co továrna Coca-Coly – jedna z největších v Indii – začala v regionu fungovat, začala lidem z vesnice Plachimada scházet voda.

Podle některých odhadů čerpá továrna kolem 1,5 milionů litrů spodní vody denně, zatímco zbývající spodní vodu a půdu znečišťuje.

Místní zastupitelstvo podalo odvolání proti rozhodnutí k nejvyššímu soudu a ten by měl případ v nejbližší době projednávat.

Amit Srisvastava

Autor ke koordinátor Indického centra zdrojů. Novinky o boji proti Coca-Cole v Kerale můžete nalézt na stránkách www.indiaresource.org

Stránku připravil
Martin Šaffek

Předplatte si Solidaritu

- ☐ Chci si předplatit 6 následujících čísel za 100 Kč.
- ☐ Distribuční předplatné - chci si předplatit exemplářů časopisu.

Jméno:

Adresa:

Telefon:

Vyplněný ústřížek zašlete na adresu: Socialistická Solidarita, P.O.Box 1002, 111 21 Praha 1, nebo objednávejte na solidarita@socsol.cz
Kontakt: 604 35 72 15 // www.socsol.cz